

Сайтът desebg.com публикува **част 16** от разследването на журналиста [Христо Христов](#) за кражбата на Паисиевата история от Държавна сигурност в „Зограф” през 1985 г. То е откъс от документалната му книга

„Операция МАРАТОН”

, разкриваща операцията на Първо главно управление (ПГУ) на ДС за кражбата на реликвата от Света гора. В тази част е представена по-подробна информация за **полк. Христо Маринчев**, зам.-началник на отдел 14 на ПГУ – културно-историческото разузнаване, който е основната фигура, предложила и работила по изпълнението на операция „МАРАТОН”, кодовото име под което е извършена кражбата на оригинала на „История славянобългарска”.

Дотук в разследването:

Част 1 – съдържа синтезирана информация за сензационните разкрития в архива на ДС, свързани с операция „МАРАТОН” на Първо главно управление (разузнаването).

Част 2 – разказва за „откриването” на „Зограф” от комунистическата власт и ключовата роля на Александър Фол и Людмила Живкова при формирането на партийно-държавната политика към паметниците на българската култура зад граница, включително и към българския манастир в Света гора.

Част 3 – разкрива за тайните планове на ПГУ за проникване в Зографския манастир.

Част 4 – представена е историята на създаването и възхода на утвърденото през 1972 г. ново направление в ПГУ за културно-историческо разузнаване.

Част 5 – за първи път се разкрива при какви непригодни условия разузнаването съхранява придобитите при специални мероприятия ценни за българската култура копия от различни архиви, документи, артефакти и произведения на изкуството.

Част 6 – разкрива първоначалните опити на ПГУ да събира разузнавателна информация за българския манастир „Зограф” в Света гора.

Част 7 – разказва за вербуването на богослова Иван Желев – „АНГЕЛОВ” за агент на ПГУ.

Част 8 – въвежда в кризата в българския манастир по време на игуменството на румънеца Дометий.

Част 9 – разказва за решаващите дипломатически ходове на БПЦ за отстояването на българския характер на „Зограф“ при управлението на румънския игумен Дометий през първата половина на 70-те години на ХХ век.

Част 10 – разкрива промяната на политическия климат в Гърция след края на управлението на военната хунта и идването на власт на Константинос Караманлис.

Част 11 – показва по какъв начин бивша Югославия е водила успешна политика за поддържането на манастира „Хилендар“ и явното проучване на неговото културно-историческо наследство и как ДС се е опитвала да прави същото, но нелегално, чрез неефективни и рискови оперативно-агентурни мероприятия.

Част 12 – в нея се проследява опитите на културно-историческото разузнаване да проникне в братството в „Зограф“ чрез единствения си агент в него – секретен сътрудник „ХАДИЕВ“.

Част 13 – разказва за провала на разузнаването с внедряването в Зографската света обител на монах Кирил, днес Варненски и Великопреславски митрополит.

В **част 14** се разкрива неуспешния опит за проникване в „Зограф“ чрез секретния сътрудник „БЛАГОЕВ“ – монах Натанаил, днес Неврокопски митрополит.

В **част 15** се излагат подробности за първото предложение за осъществяване на операция „МАРАТОН“ и подготовката ѝ.

Ако някой може да бъде определен като „мозъка“ на операция „МАРАТОН“ за кражбата на оригинала на Паисиевата история от „Зограф“, това е полк. Христо Маринчев. Той е офицерът в отдел 14 за културно-историческо разузнаване, който от края на 1972 г. до

Написано от Христо Христов
Вторник, 28 Май 2013 08:30

пенсионирането си през пролетта на 1989 г. отговоря за направление „Гърция” и конкретно за обекта за агентурно проникване „ЦИТАДЕЛА” – българския манастир „Зограф” в Света гора.

През последните 17 години на комунизма под негов контрол са всички монаси, проучвани от ДС, които Светият Синод предлага да заминат за „Зограф” и някои то тях впоследствие вербува. Той е човекът, който през този период контролира и посещенията в българския манастир, независимо дали става въпрос за група поклонници от БПЦ, журналисти, учени или специалисти.

Маринчев работи под прикритието на съветник, а след това и на зам.-председател на Комитета по църковните въпроси на БПЦ към МВНР. Колегите му го описват като тих и благ, говорещ бавно и напевно, усвоил маниерите на духовниците. Смятан е за точният човек за работа в ДС по линия на духовенството.

През 1981 г. зам.-началникът на отдел 14 в ПГУ подготвя предложението за провеждане на многоетапна операция за подмяна на оригинала на „История славянобългарска” и предлага тя да бъде наречена „МАРАТОН”. Като най-посветен в подготовката на плановете (от 1983 г. и 1984 г.) за операцията, Маринчев е натоварен и с нейното провеждане. По ирония на съдбата точно тогава гръцките власти за първи път му отказват разрешение да посети Света гора и той не успява да я реализира.

Маринчев запазва абсолютно мълчание след промените и името му е обвито повече със слухове, отколкото с истина. Един от слуховете, които са насаждани многократно в публичното пространство е, че именно той е изнесъл „Историята”. За ореол се разказва още, че изнася книгата, скривайки я в торба с лешници.

Произход

Христо Маринчев е роден през 1928 г. в Шумен. Произхожда от бедно селско семейство. Баща му е член на БКП преди 9 септември 1944 г., подпомагал е партизани като ятак. По професия е тухлар. След 9 септември е председател на тухларната кооперация. По предложение на ОК на БКП е назначен за директор на керамичната фабрика „Звезда”

Написано от Христо Христов
Вторник, 28 Май 2013 08:30

на гара Каспичан. Майка му е безпартийна, но според ДС има правилно отношение към правителствените мероприятия. При проучването на Христо Маринчев се установява, че той не членува в политическа организация преди 9 септември 1944 г., но след това става член на РМС. Постъпва на работа в редакцията на в. „Освобождение“ в Коларовград (Шумен) и едновременно с това учи във вечерна гимназия. През 1950 г. участва в младежка бригада при разкопките на старините на Плиска като домакин.

„По характер е скромнен и честен, много трудолюбив и има силна омраза към врага. Конспиративен е. В морално и битово отношение няма прояви, ползва се с добро име в обществото“. Това се посочва в един от документите за проучването му при кандидатстването му за работа в системата на МВР.

Първи стъпки в Държавна сигурност

През 1950-1951 г. е курсант във военното училище „В. Левски“ в София. Тогава е приет и за член на БКП. В МВР постъпва на 9 септември 1951 г. като младши следовател в следственото отделение на тогавашното Пето управление на ДС (военното контраразузнаване). *„Води правилно и целенасочено разпита на подследствените и е упорит. Живее в канцеларията, където работи. Независимо от лошите условия на живот той е търпелив и морално устойчив. Слабата му физическа издръжливост и лошите условия на живот го изтощават. Съблюдава конспирацията в работата и е бдителен. На бележките и критиката, която му се прави за негови грешки и слабости, реагира критично и се стреми да се поправи“* , се посочва в документ от престоя му в следствието на военното контраразузнаване.

През 1954 г. е изпратен на двегодишна школа в МВР, която завършва успешно. От есента на 1958 г. започва работа в Трето секретно политическо управление за борба с контрареволуцията по линия на православно духовенство. Едно от най-големите му дела е разкриването на т. нар. Свещарска афера през 1959 г. Случаят засяга 19 свещеници и църковни служители от БПЦ, обвинени в присвояването на над 1 млн. лв. при търговия с църковни свещи и календарчета. По делото двама духовници са осъдени на смърт, четирима на 20 години затвор, а останалите получават различни срокове затвор. *„Освен това следствието спомогна за провеждане допълнителни агентурно-оперативни мероприятия по разложение на православно църква и създаде условия за придобиване ценна агентура из средите на духовенството“*, се изтъква в документ на ДС по този случай.

Делото се смята за голям успех в Държавна сигурност. Освен че нанася удар срещу църквата, то е реализирано в изпълнение на решението на ЦК на БКП за

Написано от Христо Христов
Вторник, 28 Май 2013 08:30

„антирелигиозна пропаганда“ и издига имиджа на службите в очите на партийното ръководство. Маринчев, който тогава е капитан, е награден от министъра на вътрешните работи с часовник. *„Другарят Маринчев се стреми да опознае добре същността на въпросите, свързани с пряката му работа. Поддържа контакт с Дома на атеиста и обогатява знанията си, което спомага за работата му по обслужване на духовенството“*, се посочва в една от секретните му атестации от този период.

Специалист по разработване на българското духовенство

След закриване на Трето управление на ДС за борба с контрареволуцията през 1961 г., Маринчев е прехвърлен в щата на Второ управление на ДС (контраразузнаването), където продължава да работи по линия на православно духовенство. Междувременно следва история в Софийския университет.

През 1967 г., когато е създадено Шесто управление на ДС за борба с идеологическата диверсия, Христо Маринчев е преназначен в новото идеологическо управление. Възложено му е да работи по анализа на проблеми на борбата срещу идеологическата диверсия на противника.

През юли 1972 г. Маринчев започва работа в новосъздадения отдел 14 за културно-историческо разузнаване в Първо главно управление на ДС. През декември му е предадена разработката „ЦИТАДЕЛА“ за агентурно проникване в „Зограф“.

„Др. Маринчев изучава и изпълнява партийните и правителствени поръчения, заповедите и разпорежданията на ръководството на МВР, като проявява инициативи и творчество за

Написано от Христо Христов
Вторник, 28 Май 2013 08:30

тяхното изпълнение”, се отбелязва в една от атестациите му в разузнаването.

През август 1975 г. той е повишен в длъжност зам.-началник на отдел 14. В края на 1979 г. Маринчев ръководи 10 секретни сътрудници и 1 агент и е определен като един от специалистите в агентурно-оперативната работа по линия на духовенството.

В оценка на Маринчев като съветник в Комитета по въпросите на БПЦ и религиозните култове към МВНР – длъжност, която той използва за прикритие, партийният секретар на комитета посочва:

„Работи в комитета от 1975 г. Има висока марксистко-ленинска подготовка и изграден класов и партиен критерий. Характеристиките за него са: точност в оценките, вярност в решенията и поемане на отговорност за тяхното изпълнение.

По характер е тих и скромен, твърде контактен и умеещ да работи с хората – светски и духовни лица – ценни качества за успешното решаване на възлаганите му задачи в страната и зад граница. Познава в детайли въпросите и кадрите на БПЦ в страната и в чужбина. Познава добре политическата обстановка в страните, в които се решават определени задачи чрез църквата.”

Освен зам.-председател на Комитета по въпросите на БПЦ Маринчев заема същия пост и в Ефория „Зограф”, създадена с царски указ още през 1926 г. за подпомагане на българския манастир и скитове в Света гора.

Интриги в Комитета по църковни въпроси

В края на 1988 г. и началото на 1989 г. взаимоотношенията се влошават между Маринчев и Любомир Попов, председател на Комитета по църковните въпроси на БПЦ, където разузнавачът е на прикритие. По предложение на Попов, министърът на вътрешните работи Петър Младенов подписва заповед за освобождаването на Христо Маринчев. Попов е убеден, че Маринчев е причината за преждевременното му

Написано от Христо Христов
Вторник, 28 Май 2013 08:30

завръщане от САЩ, където е командирован през 1988 г. Любомир Попов е засегнат от това, че Маринчев не го е поканил на „парти“ с намаления състав на Светия Синод и че е организиран гошавки с владиките без негово участие. Все пак Маринчев е освободен, въпреки че отрича тези обвинения.

Не дава резултат и пространното му изложение по този въпрос до началника на ПГУ ген. Владимир Тодоров. В доклада си Маринчев изтъква заслугите си в работата по „Зограф“. Посочва, че през годините е издирил и обезпечил 20 монаси, които са изпратени в манастира, някои от които са привлечени към сътрудничество. *„Чрез тях и с мое лично участие бяха придобити около 200 000 кадъра черно-бели и цветни фотоматериали на архивни материали, исторически документи, произведения на изкуството и повече от 2000 цветни диапозитиви на съхранявани там ценности“*, изтъква Маринчев. Той не пропуска да отбележи и планирането и провеждането на операция „МАРАТОН“ – кражбата на Паисиевата история през 1985 г.

„През последните две години от експониране на фотоизложбата за богатствата на „Зограф“ (1987 г.) Гочо Гочев (от служба „Културно наследство, б. а.) и Любомир Попов започнаха да се вмесват в някои организационни мероприятия с цел да изместват мероприятията, провеждани от нас. Наред с това да отчитат за своя дейност това, което е проведено от нас. Налице е стремеж да бъдат елиминирани нашите органи, ръководени от егоистични лични интереси. Доказателство за това е моето отстраняване“, пише Маринчев в изложението си до началника на ПГУ. То остава без ефект.

Пенсиониран от разузнаването

Офицерът не само е освободен от Комитета по въпросите на БПЦ към МВНР, но е и пенсиониран от разузнаването от 1 април 1989 г. на 61-годишна възраст.

Маринчев е награден с орден за военна доблест и заслуга първа степен като утеха за освобождаването му от комитета и пенсионирането. Под указа за ордена от 8 март 1989 г. стои подписът на председателя на Държавния съвет Тодор Живков. Разузнавачът е удостоен с ордена броени дни преди да напусне ПГУ. Заповедта за пенсионирането на

Написано от Христо Христов
Вторник, 28 Май 2013 08:30

Маринчев от 1 април 1989 г. обаче е издадена шест месеца по-рано на 8 ноември 1988 г. от министъра на вътрешните работи ген. Димитър Стоянов.

За работата си по „Зограф“ Христо Маринчев получава и някои обвинения. Едно от тях е отправено от историка Асен Чилингиров. Той извършва проучвания в Света гора, включително и в българския манастир в периода 1979-1985 г. Работи с много по-модерна снимачна техника от тази на разузнаването. Негови снимки, които той оставя на съхранение в генералното консулство на България в Солун, са присвоени впоследствие от разузнаването. Част от тях се използват в различни издания, където като техен автор е посочен именно Христо Маринчев. За тези издания авторите им, включително и Маринчев, получават солидни хонорари.

Мълчание след промените и до смъртта

Христо Маринчев използва връзките си в Светия Синод, за да уреди сина си Кирил да започне работа в Църковно-историческия музей в София. По-късно, използвайки добрите си контакти в Гърция Маринчев успява чрез Светия Синод да изпрати сина си на специализация по иконопис в Солун. Престоят на младия мъж в Гърция завършва трагично. През юни 1993 г. Кирил Маринчев е намерен мъртъв в колата си, потънала във водите на Бяло море. Инцидентът става на път от Солун за Света гора. Христо Маринчев преживява трудно загубата на сина си. Прави опити за собствено разследване на причините за катастрофата, за да установи какво точно се е случило.

През септември 2000 г. самият Христо Маринчев пада от велосипед в Плиска, където живее като пенсионер. Съпругата му го открива облян в кръв, след като за случилото се я известява тяхна съседка. Маринчев веднага е откаран в болницата в Нови пазар. Няколко дни по-късно издъхва.

След смъртта на Христо Маринчев съпругата му и негови бивши колеги от МВР твърдят в интервюта, че в един период той е държал в себе си оригинала на „История славянобългарска“ и е признал, че книгата е показвана на Тодор Живков. Приживе Маринчев никога не проговаря.